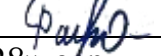

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти
Кафедра соціальної роботи, психології та соціальної діяльності
імені Т.Г. Сосновської

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. декана факультету

 (Оксана ПАЛИЛЮЛЬКО)
«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГРУПОВА ПСИХОТЕРАПІЯ ПО РОБОТІ З ВТРАТОЮ

освітній ступінь	магістр
освітньо-професійна програма	Реабілітаційна психологія
шифр і назва галузі знань	05 Соціальні та поведінкові науки
шифр і назва спеціальності	053 Психологія
назва спеціалізації	
мова викладання	українська

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» Кафедра соціальної роботи, психології та соціальної діяльності імені Т. Сосновської

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Романовська Людмила Іванівна

доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи, психології та соціальної діяльності імені Т.Г. Сосновської

Жиляк Наталія Вікторівна

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, психології та соціальної діяльності імені Т.Г. Сосновської

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи, психології та соціальної діяльності імені Т.Г. Сосновської

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року

В.о. завідувача кафедри (Ольга СТОЛЯРЕНКО)

«28» серпня 2024 року

1. Мета навчальної дисципліни

Навчальний курс «Групова психотерапія по роботі з втратою» є нормативною дисципліною для підготовки фахівців другого (магістерського рівня вищої освіти) за освітньо-професійною програмою "Реабілітаційна психологія" спеціальності 053 Психологія, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Мета навчальної дисципліни полягає у наданні студентам поглибленого розуміння теоретичних моделей та практичних підходів до роботи з втратою, з особливим акцентом на групову терапію. Курс охоплює процеси переживання втрати, етапи горювання та психотерапевтичні стратегії підтримки осіб, що стикаються з втратами у житті. Основними напрямками вивчення є психоаналітичні, когнітивно-поведінкові та арт-терапевтичні методи, що застосовуються у груповій роботі. Okремо розглядаються соціальні, культурні та вікові аспекти горювання, а також трансгенераційний підхід до втрати. Курс спрямований на розвиток навичок застосування групової терапії для підтримки осіб з різними формами втрат, з метою адаптації та подолання психотравматичних наслідків.

1.2. Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності	ЗК 01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях ЗК 03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК 04. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК 06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК 07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК 09. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК 03. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності. СК 04. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та реабілітаційну з використанням науково верифікованих методів та технік. СК 05. Здатність організувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології. СК 06. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах. СК 07. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності. СК 08. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію. СК 09. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями. СК 12. Здатність розробляти та застосовувати реабілітаційні програми збереження психологічного здоров'я людини та активізації психосоматичних ресурсів особистості для її ефективного функціонування в

	<p>кризових ситуаціях.</p> <p>СК 13. Здатність використовувати психологічний інструментарій для консультативної, психотерапевтичної та реабілітаційної допомоги представникам соціально-вразливих категорій населення, учасникам бойових дій та членів їх сімей.</p>
--	---

1.3. Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	<p>ПР 02. Вміти організувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних і надійних методів.</p> <p>ПР 03. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.</p> <p>ПР 04. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.</p> <p>ПР 05. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування, психокорекція, реабілітація), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.</p> <p>ПР 06. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.</p> <p>ПР 07. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.</p> <p>ПР 09. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.</p> <p>ПР 10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.</p> <p>ПР 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.</p> <p>ПР 14. Визначати напрями психологічного реабілітаційного супроводу осіб у складних життєвих обставинах, розробляти та впроваджувати програми реабілітації та реадптації учасників бойових дій та їх сімей.</p> <p>ПР 15. Вміти застосовувати інноваційні психологічні консультативні, психологічні та реабілітаційні технології при роботі з соціально-вразливими категоріями населення.</p> <p>ПР 16. Проводити кваліфіковану психологічну реабілітацію особистості для активізації ресурсів її життєстійкості.</p>
--------------------------------------	--

1. Опис навчальної дисципліни

1. Найменування показників:

- 1.1. Кількість кредитів – 4
- 1.2. Загальна кількість годин – 120
- 1.3. Кількість модулів – 1
- 1.4. Кількість змістових модулів – 1
- 1.5. Індивідуальне науково-дослідне завдання: 1.Скласти глосарій понять і термінів з курсу. 2. Підібрати методики для проведення досліджень. 3. Підготувати доповідь, реферат (10-15 друкованих сторінок).

2. Характеристика навчальної дисципліни:

- 2.1. Форма навчання – *очна (денна), заочна;*
- 2.2. Статус навчальної дисципліни (нормативна/навчальна дисципліна самостійного вибору) – *нормативна;*
- 2.3. Передумови для вивчення дисципліни (перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання)

3. Обсяг навчальної дисципліни

3.1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль, тема та її короткий зміст
Змістовий модуль 1
Психологічна допомога людині в процесі горювання
<p>Тема 1. Вступ до тематики втрати та її значення в житті</p> <p>Поняття втрати та її види. Втрата як частина життєвого досвіду. Важливість психологічної підтримки у випадку втрати. Групова терапія як засіб допомоги.</p>
<p>Тема 2. Теоретичні моделі переживання втрати</p> <p>Моделі Кюблер-Росс та Ворден. Сучасні підходи до розуміння втрати. Структура та етапи процесу горювання. Індивідуальні особливості переживання втрати</p>
<p>Тема 3. Етапи горювання: відмова, гнів, депресія, прийняття</p> <p>Відмова (заперечення) як перша реакція на втрату. Гнів та його вираження. Депресія як природний етап горювання. Прийняття втрати як завершальний етап горювання</p>
<p>Тема 4. Психотерапевтичні підходи до роботи з втратою</p> <p>Психоаналітичний підхід. Когнітивно-поведінкові техніки. Екзистенційна психотерапія. Вибір оптимального підходу для клієнта.</p>
<p>Тема 5. Групова терапія: поняття та принципи</p> <p>Основні принципи групової терапії. Види групової терапії. Процеси групової динаміки. Роль терапевта у груповій роботі.</p>
<p>Тема 6. Процес адаптації до втрати: психоаналітичний погляд</p> <p>Адаптація як процес подолання втрати. Психоаналітичні концепції горювання. Вплив несвідомого на переживання втрати. Робота з захисними механізмами у клієнтів.</p>
<p>Тема 7. Травма втрати: короткотривалі та довготривалі наслідки</p> <p>Травматичний вплив раптової втрати. Довготривалі наслідки втрати для психіки. Відмінність горя від патологічного горя. Робота з травматичними втратами.</p>
<p>Тема 8. Соціальні та культурні аспекти горювання</p> <p>Соціальні уявлення про смерть та втрату. Культурні ритуали та традиції, пов'язані з горюванням. Вплив релігії та вірувань на процес втрати. Роль соціальних підтримувальних мереж.</p>
<p>Тема 9. Групова терапія як підтримка при складних втратах</p> <p>Техніки підтримки у груповій терапії. Вплив групи на клієнтів з травматичними втратами. Терапія для клієнтів з тривалою травматичною втратою. Робота з почуттям провини та безнадійності.</p>

<p>Тема 10. Когнітивно-поведінкова терапія при переживанні втрати Основи когнітивно-поведінкової терапії (КПТ). Техніки КПТ для роботи з горюванням. Використання технік КПТ для зменшення тривоги та депресії. Особливості роботи з негативними переконаннями клієнта.</p>
<p>Тема 11. Психоедукація у груповій терапії Роль психоедукації в процесі терапії. Структура та етапи проведення психоедукаційної сесії. Переваги психоедукації у груповій терапії для роботи з втратою. Взаємодія психоедукації та психотерапевтичних інтервенцій.</p>
<p>Тема 12. Використання арт-терапії у роботі з втратою Основи арт-терапії у контексті психологічної допомоги при втраті. Арт-терапевтичні методи роботи: малювання, скульптура, колаж. Терапевтичний вплив арт-терапії на емоційний стан клієнта. Вивчення результатів використання арт-терапії у груповій роботі.</p>
<p>Тема 13. Особливості роботи з втратою у різних вікових групах Психологічні особливості втрати у дітей та підлітків. Переживання втрати у дорослих та літніх людей. Вибір терапевтичних методів для роботи з різними віковими групами. Особливості емоційної підтримки клієнтів різного віку.</p>
<p>Тема 14. Трансгенераційний підхід до втрати Трансгенераційні впливи на процес горювання. Техніка генограми: визначення патернів втрати у сім'ї. Вивчення передачі переживання втрат через покоління. Використання сімейної історії для роботи з втратою.</p>
<p>Тема 15. Ефективність групової терапії у роботі з втратою Методи оцінки ефективності групової терапії. Як аналізувати зміни у стані клієнта під час групових сесій. Використання опитувальників та анкет для оцінки. Оцінка терапевтичних результатів у коротко- та довготривалій перспективі.</p>

3.2. Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, програма навчальної дисципліни

3.2.1. Очна (денна)

1. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Разом	л.	пр.	сем.	ла.	с.р.		
Змістовий модуль 1. Психологічна допомога людині в процесі горювання	54	15			30	30		
Тема 1. Вступ до тематики втрати та її значення в житті	9	2			2	5		
Тема 2. Теоретичні моделі переживання втрати	7				2	5		
Тема 3. Етапи горювання: відмова, гнів, депресія, прийняття	9	2			2	5		
Тема 4. Психотерапевтичні підходи до роботи з втратою	7				2	5		
Тема 5. Групова терапія: поняття та принципи	9	2			2	5		
Тема 6. Процес адаптації до втрати:	7				2	5		

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Разом	л.	пр.	сем.	ла.	с.р.	
психоаналітичний погляд							
Тема 7. Травма втрати: короткотривалі та довготривалі наслідки	9	2			2	5	
Тема 8. Соціальні та культурні аспекти горювання	7				2	5	
Тема 9. Групова терапія як підтримка при складних втратах	9	2			2	5	
Тема 10. Когнітивно-поведінкова терапія при переживанні втрати	7				2	5	
Тема 11. Психоедукація у груповій терапії	9	2			2	5	
Тема 12. Використання арт-терапії у роботі з втратою	7				2	5	
Тема 13. Особливості роботи з втратою у різних вікових групах	9	2			2	5	
Тема 14. Трансгенераційний підхід до втрати	7				2	5	
Тема 15. Ефективність групової терапії у роботі з втратою	9	2			2	5	
Разом	120	30			30	75	

2. Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ до тематики втрати та її значення в житті	Поняття втрати та її види. Втрата як частина життєвого досвіду. Важливість психологічної підтримки у випадку втрати. Групова терапія як засіб допомоги.	2
2	Тема 3. Етапи горювання: відмова, гнів, депресія, прийняття	Відмова (заперечення) як перша реакція на втрату. Гнів та його вираження. Депресія як природний етап горювання. Прийняття втрати як завершальний етап горювання	2
3	Тема 5. Групова терапія: поняття та принципи	Основні принципи групової терапії. Види групової терапії. Процеси групової динаміки. Роль терапевта у груповій роботі.	2
4	Тема 7. Процес адаптації до втрати: психоаналітичний погляд	Травматичний вплив раптової втрати. Довготривалі наслідки втрати для психіки. Відмінність горя від патологічного горя. Робота з травматичними втратами.	2
5	Тема 9. Групова терапія як підтримка при складних втратах	Техніки підтримки у груповій терапії. Вплив групи на клієнтів з травматичними втратами. Терапія для клієнтів з тривалою травматичною втратою. Робота з почуттям провини та безнадійності.	2
6	Тема 11. Психоедукація у груповій терапії	Роль психоедукації в процесі терапії. Структура та етапи проведення психоедукаційної	2

		сесії. Переваги психоедукації у груповій терапії для роботи з втратою. Взаємодія психоедукації та психотерапевтичних інтервенцій.	
7	Тема 13. Особливості роботи з втратою у різних вікових групах	Психологічні особливості втрати у дітей та підлітків. Переживання втрати у дорослих та літніх людей. Вибір терапевтичних методів для роботи з різними віковими групами. Особливості емоційної підтримки клієнтів різного віку.	2
8	Тема 15. Ефективність групової терапії у роботі з втратою	Методи оцінки ефективності групової терапії. Як аналізувати зміни у стані клієнта під час групових сесій. Використання опитувальників та анкет для оцінки. Оцінка терапевтичних результатів у коротко- та довготривалій перспективі.	1
	Разом		15

3) Теми та короткий зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1			
	Разом		

4) Теми та короткий зміст семінарських занять

	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1			
	Разом		

5) Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ до тематики втрати та її значення в житті	Поняття втрати та її види. Втрата як частина життєвого досвіду. Важливість психологічної підтримки у випадку втрати. Групова терапія як засіб допомоги.	2
2	Тема 2. Теоретичні моделі переживання втрати	Моделі Кюблер-Росс та Ворден. Сучасні підходи до розуміння втрати. Структура та етапи процесу горювання.	2

		Індивідуальні особливості переживання втрати	
3	Тема 3. Етапи горювання: відмова, гнів, депресія, прийняття	Відмова (заперечення) як перша реакція на втрату. Гнів та його вираження. Депресія як природний етап горювання. Прийняття втрати як завершальний етап горювання	2
4	Тема 4. Психотерапевтичні підходи до роботи з втратою	Психоаналітичний підхід. Когнітивно-поведінкові техніки. Екзистенційна психотерапія. Вибір оптимального підходу для клієнта.	2
5	Тема 5. Групова терапія: поняття та принципи	Основні принципи групової терапії. Види групової терапії. Процеси групової динаміки. Роль терапевта у груповій роботі.	2
6	Тема 6. Психологія споживача	Адаптація як процес подолання втрати. Психоаналітичні концепції горювання. Вплив несвідомого на переживання втрати. Робота з захисними механізмами у клієнтів.	2
7	Тема 7. Процес адаптації до втрати: психоаналітичний погляд	Травматичний вплив раптової втрати. Довготривалі наслідки втрати для психіки. Відмінність горя від патологічного горя. Робота з травматичними втратами.	2
8	Тема 8. Соціальні та культурні аспекти горювання	Соціальні уявлення про смерть та втрату. Культурні ритуали та традиції, пов'язані з горюванням. Вплив релігії та вірувань на процес втрати. Роль соціальних підтримувальних мереж.	2
9	Тема 9. Групова терапія як підтримка при складних втратах	Техніки підтримки у груповій терапії. Вплив групи на клієнтів з травматичними втратами. Терапія для клієнтів з тривалою травматичною втратою. Робота з почуттям провини та безнадійності.	2
10	Тема 10. Когнітивно-поведінкова терапія при переживанні втрати	Основи когнітивно-поведінкової терапії (КПТ). Техніки КПТ для роботи з горюванням. Використання технік КПТ для зменшення тривоги та депресії. Особливості роботи з негативними переконаннями клієнта.	2
11	Тема 11. Психоедукація у груповій терапії	Роль психоедукації в процесі терапії. Структура та етапи проведення психоедукаційної сесії. Переваги психоедукації у груповій терапії для роботи з втратою. Взаємодія психоедукації та психотерапевтичних інтервенцій.	2
12	Тема 12. Використання арт-терапії у роботі з втратою	Основи арт-терапії у контексті психологічної допомоги при втраті. Арт-терапевтичні методи роботи: малювання, скульптура, колаж. Терапевтичний вплив арт-терапії на емоційний стан клієнта. Вивчення результатів використання арт-терапії у груповій роботі.	2
13	Тема 13. Особливості	Психологічні особливості втрати у дітей та підлітків.	2

	роботи з втратою у різних вікових групах	Переживання втрати у дорослих та літніх людей. Вибір терапевтичних методів для роботи з різними віковими групами. Особливості емоційної підтримки клієнтів різного віку.	
14	Тема 14. Трансгенераційний підхід до втрати	Трансгенераційні впливи на процес горювання. Техніка генограми: визначення патернів втрати у сім'ї. Вивчення передачі переживання втрат через покоління. Використання сімейної історії для роботи з втратою.	2
15	Тема 15. Ефективність групової терапії у роботі з втратою	Методи оцінки ефективності групової терапії. Як аналізувати зміни у стані клієнта під час групових сесій. Використання опитувальників та анкет для оцінки. Оцінка терапевтичних результатів у коротко- та довготривалій перспективі.	2
	Разом		

б) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Огляд основних теоретичних концепцій втрати	Групове обговорення теоретичних моделей втрати. Аналіз випадків клієнтів на основі різних теоретичних концепцій. Вивчення прикладів втрат у фільмах або літературі.	5
2	Тема 2. Аналіз типів втрат та їхнього впливу на людину	Робота з реальними випадками клієнтів. Розбір впливу різних типів втрат на психічний стан клієнтів. Групова дискусія про відмінності в переживанні різних типів втрат.	5
3	Тема 3. Вивчення методів визначення стадії горювання	Використання психологічних опитувальників для визначення стадії горювання. Інтерпретація результатів і аналіз стадій горювання у клієнтів. Практика діагностики стадій на основі кейсів.	5
4	Тема 4. Роль психотерапевта у підтримці клієнта з втратою	Вивчення комунікативних технік терапевта у роботі з клієнтами. Розбір реальних прикладів терапевтичних сесій. Групова вправа з моделювання терапевтичної підтримки	5
5	Тема 5. Розробка плану групової терапії для клієнтів	Створення структурованого плану для проведення групової терапії. Вивчення різних сценаріїв групових сесій для роботи	5

		з втратами. Практика проведення терапевтичної сесії у малій групі.	
6	Тема 6. Відпрацювання методів психоаналітичної роботи	Вивчення технік психоаналітичної роботи з горюванням. Проведення індивідуальних терапевтичних сесій з використанням психоаналізу. Аналіз захисних механізмів клієнтів у процесі втрати.	5
7	Тема 7. Розгляд випадків з різними типами травм втрати	Розбір клінічних випадків складних втрат. Практична робота з клієнтами, які пережили раптову втрату. Моделювання терапевтичних сесій для роботи з травмами.	5
8	Тема 8. Аналіз впливу соціуму та культури на процес втрати	Дослідження культурних аспектів переживання втрат у різних суспільствах. Розбір соціальних ритуалів і їх впливу на процес горювання. Групова дискусія про роль суспільства та соціальних мереж у підтримці клієнтів після втрати.	5
9	Тема 9. Ведення групової сесії з клієнтами з втратами	Моделювання проведення групової терапевтичної сесії. Відпрацювання технік групової взаємодії та підтримки. Аналіз ефективності сесії та обговорення можливих покращень	5
10	Тема 10. Техніки когнітивно-поведінкової терапії у роботі	Практика застосування когнітивно-поведінкових технік у роботі з втратою. Відпрацювання технік когнітивного перебудування і самоконтролю. Розбір кейсів клієнтів із симптомами депресії та тривоги після втрати.	5
11	Тема 11. Проведення психоедукаційної сесії для групи	Розробка психоедукаційного плану для проведення сесії. Практика проведення психоедукаційної сесії у малій групі. Аналіз ефективності психоедукації для роботи з горюванням.	5
12	Тема 12. Практикум з використання арт-терапії	Створення терапевтичного процесу за допомогою арт-терапії (малюнок, колаж, ліпка). Відпрацювання методів арт-терапії з клієнтами, які пережили втрату. Обговорення результатів терапевтичних робіт учасників	5
13	Тема 13. Практика терапії для різних вікових категорій	Моделювання терапевтичних сесій для дітей, підлітків, дорослих та літніх людей. Відпрацювання спеціальних підходів до кожної вікової групи. Дискусія про відмінності у потребах та переживаннях втрати серед різних вікових груп.	5
14	Тема 14. Використання генограми для аналізу втрат	Практика створення генограм для аналізу сімейних втрат. Вивчення впливу трансгенераційних втрат на емоційний стан клієнтів. Відпрацювання роботи з генограмою у терапевтичному процесі	5

15	Тема 15. Оцінка ефективності терапевтичного втручання	Проведення оцінки терапевтичного прогресу клієнтів (анкети, тести). Вивчення методів вимірювання результатів групової терапії. Обговорення критеріїв ефективності терапії при втраті.	5
	Разом		75

ЗАОЧНА ФОРМА

1. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Разом	л.	пр.	сем.	ла.	с.р.	
Змістовий модуль 1. Соціально-психологічні особливості суб'єктів економічних відносин	54	15			30	30	
Тема 1. Вступ до тематики втрати та її значення в житті		2				6	
Тема 2. Теоретичні моделі переживання втрати						8	
Тема 3. Етапи горювання: відмова, гнів, депресія, прийняття					2	6	
Тема 4. Психотерапевтичні підходи до роботи з втратою						8	
Тема 5. Групова терапія: поняття та принципи						8	
Тема 6. Процес адаптації до втрати: психоаналітичний погляд					2	6	
Тема 7. Травма втрати: короткотривалі та довготривалі наслідки						8	
Тема 8. Соціальні та культурні аспекти горювання						8	
Тема 9. Групова терапія як підтримка при складних втратах		2				6	
Тема 10. Когнітивно-поведінкова терапія при переживанні втрати						8	
Тема 11. Психоедукація у груповій терапії					2		
Тема 12. Використання арт-терапії у роботі з втратою						8	
Тема 13. Особливості роботи з втратою у різних вікових групах					2	6	
Тема 14. Трансгенераційний підхід до втрати						8	
Тема 15. Ефективність групової терапії у роботі з втратою						8	
Разом	120	4			8	108	

2. Теми та короткий зміст лекційних занять

№	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на	Кіль-
---	------------	--	-------

з/п		вивчення	кількість годин
1	Тема 1. Економічна психологія: проблеми становлення і розвитку	Економічна психологія як галузь наукових знань Історія виникнення і розвитку економічної психології Взаємозв'язок економічної психології з системою психологічних та економічних наук Сучасний стан розвитку економічної психології	2
2	Тема 9. Ведення групової сесії з клієнтами з втратами	Моделювання проведення групової терапевтичної сесії. Відпрацювання технік групової взаємодії та підтримки. Аналіз ефективності сесії та обговорення можливих покращень	2
	Разом		4

3) Теми та короткий зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1			
	Разом		

4) Теми та короткий зміст семінарських занять

	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1			
	Разом		

5) Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 3. Етапи горювання: відмова, гнів, депресія, прийняття	Відмова (заперечення) як перша реакція на втрату. Гнів та його вираження. Депресія як природний етап горювання. Прийняття втрати як завершальний етап горювання	2
2	Тема 6. Психологія споживача	Адаптація як процес подолання втрати. Психоаналітичні концепції горювання. Вплив несвідомого на переживання втрати. Робота з захисними механізмами у клієнтів.	2
3	Тема 11. Психоедукація у груповій терапії	Роль психоедукації в процесі терапії. Структура та етапи проведення психоедукаційної сесії. Переваги психоедукації у груповій терапії для роботи з втратою.	2

		Взаємодія психоедукації та психотерапевтичних інтервенцій.	
4	Тема 13. Особливості роботи з втратою у різних вікових групах	Психологічні особливості втрати у дітей та підлітків. Переживання втрати у дорослих та літніх людей. Вибір терапевтичних методів для роботи з різними віковими групами. Особливості емоційної підтримки клієнтів різного віку.	2
	Разом		8

б) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Огляд основних теоретичних концепцій втрати	Групове обговорення теоретичних моделей втрати. Аналіз випадків клієнтів на основі різних теоретичних концепцій. Вивчення прикладів втрат у фільмах або літературі.	8
2	Тема 2. Аналіз типів втрат та їхнього впливу на людину	Робота з реальними випадками клієнтів. Розбір впливу різних типів втрат на психічний стан клієнтів. Групова дискусія про відмінності в переживанні різних типів втрат.	8
3	Тема 3. Вивчення методів визначення стадії горювання	Використання психологічних опитувальників для визначення стадії горювання. Інтерпретація результатів і аналіз стадій горювання у клієнтів. Практика діагностики стадій на основі кейсів.	8
4	Тема 4. Роль психотерапевта у підтримці клієнта з втратою	Вивчення комунікативних технік терапевта у роботі з клієнтами. Розбір реальних прикладів терапевтичних сесій. Групова вправа з моделювання терапевтичної підтримки	8
5	Тема 5. Розробка плану групової терапії для клієнтів	Створення структурованого плану для проведення групової терапії. Вивчення різних сценаріїв групових сесій для роботи з втратами. Практика проведення терапевтичної сесії у малій групі.	6
6	Тема 6. Відпрацювання методів психоаналітичної роботи	Вивчення технік психоаналітичної роботи з горюванням. Проведення індивідуальних терапевтичних сесій з використанням психоаналізу. Аналіз захисних механізмів клієнтів у процесі втрати.	8
7	Тема 7. Розгляд випадків з різними типами травм втрати	Розбір клінічних випадків складних втрат. Практична робота з клієнтами, які пережили раптову втрату. Моделювання терапевтичних сесій для роботи з травмами.	8
8	Тема 8. Аналіз впливу соціуму та культури на	Дослідження культурних аспектів переживання втрат у різних суспільствах.	6

	процес втрати	Розбір соціальних ритуалів і їх впливу на процес горювання. Групова дискусія про роль суспільства та соціальних мереж у підтримці клієнтів після втрати.	
9	Тема 9. Ведення групової сесії з клієнтами з втратами	Моделювання проведення групової терапевтичної сесії. Відпрацювання технік групової взаємодії та підтримки. Аналіз ефективності сесії та обговорення можливих покращень	8
10	Тема 10. Техніки когнітивно-поведінкової терапії у роботі	Практика застосування когнітивно-поведінкових технік у роботі з втратою. Відпрацювання технік когнітивного перебудування і самоконтролю. Розбір кейсів клієнтів із симптомами депресії та тривоги після втрати.	6
11	Тема 11. Проведення психоедукаційної сесії для групи	Розробка психоедукаційного плану для проведення сесії. Практика проведення психоедукаційної сесії у малій групі. Аналіз ефективності психоедукації для роботи з горюванням.	8
12	Тема 12. Практикум з використання арт-терапії	Створення терапевтичного процесу за допомогою арт-терапії (малюнок, колаж, ліпка). Відпрацювання методів арт-терапії з клієнтами, які пережили втрату. Обговорення результатів терапевтичних робіт учасників	5
13	Тема 13. Практика терапії для різних вікових категорій	Моделювання терапевтичних сесій для дітей, підлітків, дорослих та літніх людей. Відпрацювання спеціальних підходів до кожної вікової групи. Дискусія про відмінності у потребах та переживаннях втрати серед різних вікових груп.	6
14	Тема 14. Використання генограми для аналізу втрат	Практика створення генограм для аналізу сімейних втрат. Вивчення впливу трансгенераційних втрат на емоційний стан клієнтів. Відпрацювання роботи з генограмою у терапевтичному процесі	8
15	Тема 15. Оцінка ефективності терапевтичного втручання	Проведення оцінки терапевтичного прогресу клієнтів (анкети, тести). Вивчення методів вимірювання результатів групової терапії. Обговорення критеріїв ефективності терапії при втраті.	6
	Разом		108

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

4.1. Форми та методи викладання, навчання: особистісно-орієнтована, інформаційно-комп'ютерні, інтерактивні, ігрові, проблемно-орієнтовані та технології змішаного

навчання. Дані технології реалізуються у формі лекцій (лекції-візуалізації, проблемні, лекції із застосуванням техніки зворотного зв'язку); практичних занять (з використанням елементів тренінгу та коучингу; дискусій, бесіди, брейнстормінгу; рольових ігор; робота в колі, в малих групах (або парами), творчі завдання); самостійної роботи (підготовка до контрольних заходів, презентація розробки психологічної технології, збірка комплексу психотехнологій) Використання навчального середовища Moodle та програми для організації відеоконференцій Zoom. Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); наочні методи (відеофільми, слайди); практичні заняття (з використанням майстер-класів, демонстраційних сеансів, практикумів), самостійна робота (індивідуальні завдання) і мають за мету – оволодіння студентами спеціальною термінологією та формами, засобами, техніками групової психотерапевтичної роботи, набуття студентами практичних навичок проведення групових занять.

4.2. Викладання проводиться у вигляді лекцій, лабораторних занять, роботи в малих групах, самонавчання в системі Moodle.

4.3. Форми та методи поточного контролю: поточний контроль здійснюється під час лекційних та лабораторних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю: - усне опитування; - тестовий контроль теоретичного матеріалу з тем; - виконання індивідуальних домашніх завдань. При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати поточного контролю, який складається з тестування, усних та практичних завдань з усього матеріалу дисципліни.

4.4. Форми та методи підсумкового контролю: іспит

5. Засоби діагностики результатів навчання

5.1. Форми поточного контролю: лабораторні заняття, індивідуальні завдання, самостійна робота.

5.2. Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота.

5.3. Форми підсумкового контролю: екзамен.

6. Розподіл балів, які отримують студенти

6.1. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Шкала, балів	Оцінка за 4-бальною шкалою	Шкала ECTS
90 – 100	Відмінно	A
81 – 89	Добре	B
75 – 80		C
64 – 74	Задовільно	D
60 – 63		E
35 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання екзамену (заліку)	FX
34 і менше	незадовільно з можливістю вивчення дисципліни за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-	F

	консульта́тивної роботи	
--	-------------------------	--

6.2. Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення дисципліни «Групова психотерапія по роботі з втратою».

6.3. Розподіл вагових коефіцієнтів для іспиту (для денної форми навчання): Іспит:

Змістовий модуль № 1								Іспит	Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів)
Рейтингова (підсумкова) оцінка за змістовий модуль 1, враховуючи поточне опитування									
60 %								40 %	100
T1	T2	...	T4	T5	T6	...	T15		

Розподіл вагових коефіцієнтів для іспиту (для заочної форми навчання): Іспит:

Змістовий модуль								Іспит	Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів)
МКР та підсумкова оцінка за змістовий модуль, враховуючи оцінку за захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення									
60 %								40 %	100
T1	T2	...	T4	T5	T6	...	T15		

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

7.1. Компетентності (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	<u>Критерії оцінювання</u>
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	<u>Критерії оцінювання</u>
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначити тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	<u>Критерії оцінювання</u>
	окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

- 7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за 100-бальною системою.
- 7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.
- 7.4. Оцінювання захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.
- 7.5. Оцінювання екзамену здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення навчальної дисципліни

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Плани занять, конспекти лекцій.
3. Перелік основної та додаткової літератури.
4. Інструктивно-методичні матеріали до лабораторних занять з комплектами завдань.
5. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо.
6. Засоби поточного контролю.
7. Модульна контрольна робота (МКР), у формі тестування, для визначення залишкових знань з дисципліни.
8. Електронний підручник.
9. Методичні розробки для проведення окремих занять.
10. Відеофрагменти з тем навчальної дисципліни.

9.Перелік екзаменаційних питань з курсу

1. Поняття втрати та її види.
2. Втрата як частина життєвого досвіду.
3. Важливість психологічної підтримки у випадку втрати.
4. Групова терапія як засіб допомоги.
5. Моделі Кюблер-Росс та Ворден.
6. Сучасні підходи до розуміння втрати.
7. Структура та етапи процесу горювання.
8. Індивідуальні особливості переживання втрати
9. Відмова (заперечення) як перша реакція на втрату.
10. Гнів та його вираження.
11. Депресія як природний етап горювання.
12. Прийняття втрати як завершальний етап горювання
13. Психоаналітичний підхід.
14. Когнітивно-поведінкові техніки.
15. Екзистенційна психотерапія.
16. Вибір оптимального підходу для клієнта.
17. Основні принципи групової терапії.
18. Види групової терапії.
19. Процеси групової динаміки.
20. Роль терапевта у груповій роботі.
21. Адаптація як процес подолання втрати.
22. Психоаналітичні концепції горювання.
23. Вплив несвідомого на переживання втрати.
24. Робота з захисними механізмами у клієнтів.
25. Травматичний вплив раптової втрати.
26. Довготривалі наслідки втрати для психіки.
27. Відмінність горя від патологічного горя.
28. Робота з травматичними втратами.
29. Соціальні уявлення про смерть та втрату.
30. Культурні ритуали та традиції, пов'язані з горюванням.
31. Вплив релігії та вірувань на процес втрати.
32. Роль соціальних підтримувальних мереж.
33. Техніки підтримки у груповій терапії.
34. Вплив групи на клієнтів з травматичними втратами.
35. Терапія для клієнтів з тривалою травматичною втратою.
36. Робота з почуттям провини та безнадійності.
37. Основи когнітивно-поведінкової терапії (КПТ).
38. Техніки КПТ для роботи з горюванням.
39. Використання технік КПТ для зменшення тривоги та депресії.
40. Особливості роботи з негативними переконаннями клієнта.
41. Роль психоедукації в процесі терапії.
42. Структура та етапи проведення психоедукаційної сесії.
43. Переваги психоедукації у груповій терапії для роботи з втратою.
44. Взаємодія психоедукації та психотерапевтичних інтервенцій.
45. Основи арт-терапії у контексті психологічної допомоги при втраті.
46. Арт-терапевтичні методи роботи: малювання, скульптура, колаж. Терапевтичний вплив арт-терапії на емоційний стан клієнта.
47. Вивчення результатів використання арт-терапії у груповій роботі.
48. Психологічні особливості втрати у дітей та підлітків.
49. Переживання втрати у дорослих та літніх людей.

50. Вибір терапевтичних методів для роботи з різними віковими групами. Особливості емоційної підтримки клієнтів різного віку.
51. Трансгенераційні впливи на процес горювання.
52. Техніка генограми: визначення патернів втрати у сім'ї.
53. Вивчення передачі переживання втрат через покоління.
54. Використання сімейної історії для роботи з втратою.
55. Методи оцінки ефективності групової терапії.
56. Як аналізувати зміни у стані клієнта під час групових сесій.
57. Використання опитувальників та анкет для оцінки.
58. Оцінка терапевтичних результатів у коротко- та довготривалій перспективі.

10. Рекомендовані джерела інформації

10.1. Нормативно-правова база

10.2. Основна література

1. Андрієвський О. П. Психологічна допомога дітям після втрати. Харків: Видавництво Ранок. 2019. 220 с.
2. Бажан І. М. Психологія старіння та горювання. Одеса: Видавництво ОНУ. 2021. 240 с.
3. Бек А. Когнітивна терапія депресії. Київ: Наукова думка. 2017. 280 с.
4. Березюк О. Г. Соціальна психологія втрати. Львів: ЛНУ ім. Франка. 2019. 180 с.
5. Бернс Д. С. Почни знову: когнітивно-поведінковий підхід. Київ: Наш Формат. 2019. 400 с.
6. Бринь П. М. Психотерапія горювання: моделі, підходи та техніки. Київ: Наукова думка. 2020. 180 с.
7. Василюк Ф. Е. Психологія переживання: аналіз подолання критичних ситуацій. Київ: Ніка-Центр. 2011. 256 с.
8. Вайнтрауб Р. Групова психотерапія для клієнтів з травматичним досвідом. Київ: Альтернативи. 2021. 300 с.
9. Вайнтрауб Р. Оцінка ефективності групової терапії. Київ: Альтернативи. 2021. 240 с.
10. Гобанова Н. Культура і ритуали втрати в сучасному суспільстві. Київ: Наукова думка. 2020. 200 с.
11. Горбань Т. Арт-терапія у роботі з переживанням втрати. Київ: Видавництво Соломії Павличко. 2020. 240 с.
12. Гостов А. О. Стадії горювання: клінічний аналіз. Дніпро: Вид-во ДНУ. 2019. 120 с.
13. Громов В. П. Основи групової психотерапії. Харків: Видавництво Ранок. 2018. 280 с.
14. Дашевський А. М. Психотерапія при втраті та горюванні. Одеса: Видавництво ОНУ. 2020. 250 с.
15. Довгаль Г. В. Соціально-культурний контекст горювання. Харків: Парус. 2017. 160 с.
16. Коваленко І. О. Терапевтична ефективність у груповій роботі. Харків: Видавництво Ранок. 2019. 180 с.
17. Корнєєв С. М. Групова терапія у психологічній практиці. Київ: Гнозис. 2021. 210 с.
18. Кублер-Росс Е. Життя після втрати: як подолати біль та знайти сенс. Львів: Піраміда. 2021. 270 с.
19. Кублер-Росс Е. Про смерть і вмирання. Київ: Либідь. 2018. 320 с.

20. Ловковський О. А. Посттравматичний стрес: психологічна допомога. Одеса: Вид-во ОНУ. 2021. 160 с.
21. Макаров О. В. Генограма як інструмент у роботі з горем. Львів: Піраміда. 2020. 160 с.
22. Мацко Г. В. Основи психотерапії. Харків: Право. 2017. 240 с.
23. Міт'яй А. І. Теорії горювання в психології. Одеса: ОНУ ім. Мечникова. 2016. 200 с.
24. Романчук О. А. Арт-терапевтичні техніки в роботі з горюванням. Львів: Видавництво Старого Лева. 2019. 180 с.
25. Суханова Г. В. Психологічна допомога при втраті: методи оцінки. Одеса: Видавництво ОНУ. 2020. 200 с.
26. Сухіна А. В. Психологія втрати у різних вікових категоріях. Київ: Наукова думка. 2020. 260 с.
27. Фройд З. Траур і меланхолія. Київ: Видавництво Соломії Павличко. 2017. 180 с.
28. Чепурний А. В. Психологічна підтримка при втраті. Київ: Грамота. 2017. 210 с.
29. Чумакова В. С. Трансгенераційна психологія та втрата. Київ: Гнозис. 2021. 180 с.
30. Ялом І. Групова терапія: шляхи до зцілення. Київ: Либідь. 2020. 580 с.
- Ялом І. Теорія і практика групової психотерапії. Київ: Либідь. 2017. 620 с.

10.3 Додаткова література

1. Беседіна Н. В. Психологія травматичного досвіду. Київ: Академія. 2018. 320 с.
2. Габріель В. Психоедукація в психотерапії. Київ: Видавництво Грамота. 2020. 280 с.
3. Грабовська С. Основи психології стресу та травми. Львів: Видавництво Старого Лева. 2019. 320 с.
4. Давидсон П. Основи когнітивної терапії: теорія та практика. Харків: Право. 2021. 240 с.
5. Елліс А. Раціонально-емотивна поведінкова терапія. Львів: Піраміда. 2019. 320 с.
6. Еріксон Е. Криза і розвиток особистості. Київ: Основи. 2020. 240 с.
7. Карась О. П. Основи арт-терапії для психологів. Київ: Либідь. 2021. 200 с.
- Міллер Р. Психоедукація: основи та практичне застосування. Львів: Свічадо. 2018. 260 с.
8. Попович О. В. Використання психоедукаційних технік у терапії. Харків: Видавництво Ранок. 2021. 220 с.
9. Руденко О. І. Основи когнітивно-поведінкової терапії. Харків: Фоліо. 2020. 320 с.
10. Фромм Е. Душа людини. Харків: Фоліо. 2021. 290 с.
11. Франкл В. Людина у пошуках сенсу. Київ: Наш Формат. 2018. 200 с.
12. Шутенко С. Трансгенераційний підхід у психотерапії. Київ: Наукова думка. 2019. 200 с.

10.4 Інформаційні ресурси

9. 1	Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського	http://www.nbuv.gov.ua/
2	Електронна бібліотека НПН України	https://lib.iitta.gov.ua/
3	Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України	http://psychology-naes-ua.institute/info/6/
4	Інститут соціальної і політичної психології НАПН України	http://ispp.org.ua/
5	Психологія: фахові видання України у вітчизняних та	https://cutt.ly/HtcYIXV

	міжнародних базах даних	
6	Google Scholar : пошукова система	https://scholar.google.com/
7	Index Copernicus International	https://www.indexcopernicus.com/index.php/en/
8	European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences	http://archives.esf.org/home.html
9	Scopus	https://www.elsevier.com/
10	Web of Science	http://clarivate.com/web-of-science-group/
11	11. Наукова соцмережа www.ScienceCommunity.org	https://www.sciencecommunity.org/uk/poshukvak
12	Academia.edu	https://www.academia.edu/
13	ResearchGate	https://www.researchgate.net/
14	Верховна Рада України	https://rada.gov.ua/
15	Кабінет Міністрів України	https://www.kmu.gov.ua/
16	Інші інформаційні ресурси	www.psylib.kiev.ua http://psuholog.at.ua/ http://www.koob.ru/age_psychology/ http://www.5port.ru/time/